

PREEK DS.K.DIJK,

em.-predikant van de Geref.Kerk te Velp, woonachtig te Duiven.

Zondag 21 maart 2010

Exodus 9:13-35

(Lucas 20:9-19)

Het gaat wel heel erg tekeer in ons hoofdstuk, laten we wel wezen. Het is of de hel losbarst in alle hevigheid. God komt met zwaar geschut. Horen we in één van de meest aangrijpende gedeelten van de Mattheüspassion zingen: 'Sinds Blitze un Donner vom Wolken verschwunden', nadat Jezus gevangen genomen is, hier gebeurt het. Onvoorstelbaar zoals de Farao en zijn volk de duimschroeven aangedraaid worden.

De plagen in Egypte zijn ook voor wie er kennis van neemt een plaag. Wat zijn dit toch voor merkwaardige verhalen? Onherkenbaar is het niet allemaal, want ook wij horen af en toe van hevige stormen en orkanen, die een geweldige ontredding teweeg kunnen brengen, of windhozen, waar geen mens veilig bij is. Soms lijkt het wel of op bepaalde delen van de aardbol het einde van de tijd is aangebroken. Het zal je toch maar overkomen, een tsunami of een storm van apocalyptische kracht. Op zich word je er al beroerd van als je dat hoort en ziet via de TV. Maar wanneer het je zelf overkomt, je moet er niet aan denken. Maar het bijbel-verhaal dwingt ons ertoe om er toch maar even wel aan te denken.

De plaag is voor ons nog te groter vanwege het verband dat in ons verhaal gelegd wordt met God. Het gegeven, dat het niet de natuurgeweld is zonder

meer, waardoor al dat onheil losbarst, maar dat het warempel God zelf is, die dit alles aanricht. Niet zomaar, willekeurig, zoals dat in de natuur geschiedt, maar als een soort strafexercitie, om de halsstarrigheid en de hardnekkigheid van de Egyptische Farao. Maar dan nog. Moest dit nu zo? In ons verhaal is het omgekeerd, dat het nu juist God is die die vraag 'Moet dat nu zo?' aan Farao stelt: let my people go en waarom laat je ze niet gaan? Tussen de regels door is het niet de Farao, maar is het God, die de waaromvraag stelt: waarom, gij Farao, blijf je zo onbuigzaam?

En zo kun je ook tussen de regels door lezen, dat het uitgangspunt niet God is die tot een plaag is voor de Egyptenaren, maar het de Farao zelf is die tot een plaag werd voor Gods eigen volk, vanwege de zware onderdrukking die hij uitoefent.

Het blijven toch ergens vreemde verhalen, want toen greep God, hoe dan ook in, terwijl toen de levens van miljoenen en miljoenen Joden op het spel stonden niet alleen God niet ingreep, maar zelfs de geallieerden op dat punt verstek lieten gaan. Zelfs iemand als koningin Wilhelmina, met alle hulde die ze postuum verdient voor de wijze waarop haar volk leidde door de oorlogsjaren heen, toch geen bijzondere aandacht besteedde aan wat de Joden toen aan het overkomen was.

De Farao wordt behoorlijk in de tang genomen, maar aanslagen op Hitler mislukten. Het één, het handelen van God toen in Egypte en het ander, de afwezigheid van God waar Joden vergast werden, staan wel heel scherp met elkaar in contrast. Het zijn wel twee uitersten. En hoe daartussen nu de juiste balans te vinden, dat is de vraag, en meer dan dat.

Goed, de heftigheid van Gods optreden speelde zich af in die en die tijd en bovendien is het maar de vraag of het zich ook exact zich heeft afgespeeld zoals beschreven. Met andere woorden: is dit in feite niet een vertelling waarbij waarheid en verbeelding door elkaar heen lopen ter wille van de verkondiging, want per slot van rekening zijn de bijbel-verhalen niet primair bedoeld om geschiedenis te vertellen, maar om verkondiging te bieden. En toont Jezus ons niet een heel ander gezicht van God, wanneer bijvoorbeeld de discipelen willen dat er vuur van de hemel neerdaalt om de Samaritanen een lesje te leren omdat ze weigeren Jezus te ontvangen, maar Jezus keurt die reactie ten strengste af.

Mag je misschien zeggen, dat als het gaat om het oordeel van God, dat Jezus als een soort bliksemafleider gefungeerd heeft toen Hij aan het kruis hing? Was er toen niet ook ineens gedurende enige uren het land gehuld in diepe duisternis en was het niet of alle oordeel van God zich toen hier op Golgotha concentreerde en daardoor werd afgezwakt? Maar let wel, aan het eind van de bijbel keren die oordelen ineens in nog grotere hevigheid terug, als we lezen van al die bazuinen en schalen van toorn, die de ene ramp na de andere, de ene plaag na de andere oproepen. Dan breekt helemaal de hel of beter nog, dan breekt de hemel los in al zijn toorn.

Uiteindelijk is de vraag te midden van al dit geweld: wie is God nu eigenlijk? Maar is dat wel de goede vraag? Want laten we ons eens even concentreren op Exodus 9. En dan is de eerste vraag: wie is de Farao, dat hij zo hard optreedt We zien het gebeuren, dat de Farao de Israëliëten niet wil laten gaan. Dan breken al die oordelen los; de Farao komt tot inkeer en erkent

gezondigd te hebben, maar het is nog niet voorbij, of de Farao bekeert zich opnieuw, maar dan terug naar de oude situatie: hij laat het volk niet gaan. Ook daar zit wel iets herkenbaars in. Mensen doen iets waarvan ze ergens goed weten, dat het niet kan en dat het zelfs nadelig voor hen is. Simpel voorbeeld: ze roken als een ketter, maar beginnen ineens daar problemen mee te krijgen, ze beginnen zwaar te hoesten, gaan naar de dokter en die waarschuwt hen ernstig. Maar enige tijd later is het probleem weer voorbij en alras steken ze weer een sigaret op en zijn ze de waarschuwingen weer vergeten.

Sterk uitvergroet vinden we dat terug in ons verhaal. De Farao overkomt iets. Er komt een zware plaag. Hij ziet dat als een waarschuwing van hogere hand en Mozes zegt dat dat ook inderdaad zo is. Maar als het onheil weer geweken is, dan denkt hij: nou ja hoor eens, wie zegt dat dat inderdaad een plaag van Godswege was? Je kunt het nog sterker stellen: allerwegen wordt gewaarschuwd nu voor de gevolgen van de opwarming van de aarde. Maar dan komen er ineens berichten, dat er mogelijk toch wat in overdreven is. En we praten onszelf in slaag met de leus: dat duurt mijn tijd wel uit, zo'n vaart zal het niet lopen. En voorstelde de Club van Rome ruim 40 jaar geleden niet ook al dat over 35 jaar onze planeet in grote problemen zou komen?

Blijft de vraag: wie is God, dat Hij zich zo laat gaan, dat Hij zich zo ontlaadt?

We moeten goed beseffen, dat die plagen van Egypte door de Farao en zijn mensen zelf afgeroepen worden. Er zit iets in het verhaal, dat het onheil

zichzelf straft. En dáár kun je dan de hand van God inzien.,

Dat valt ook te illustreren aan wat over de Farao verteld wordt, namelijk, dat hij zijn hart telkens weer verhardt. Als het erop aankomt blijft de Farao hardnekkig en halsstarrig weigeren het volk te laten gaan. Maar we lezen ook bij herhaling, dat het God zelf is die het hart van de Farao verhardt. Dat is wel merkwaardig. Enerzijds wil God, dat de Farao het volk laat gaan, anderzijds is het God zelf, die de Farao daarin afremt. Hoe kan dat nou?

Dan wordt het wel erg complex, dan wordt het wel erg tegenstrijdig, niet-waar. U moet weten, dat de formuleringen in de bijbel hier en daar wel eens wat kort-door-de-bocht zijn. God treedt op tegen de Farao; de Farao luistert niet, maar juist vanwege dat optreden van God volhardt hij in zijn weigering. En dan kan dat in de bijbel zo omschreven worden, dat het God zelf die het hart van de Farao verhardde.

We zien dat in het NT ook gebeuren, wanneer Jezus optreedt, met name in het evangelie van Marcus. Dat is dramatisch gewoonweg. Jezus geneest blinden en doven, maar Hij constateert een dieper probleem en wel van diegenen die ziende blind zijn en horende doof.. En dan lukt het Hem wel om die blinden en doven te genezen, maar niet die laatste categorie van degenen die ziende blind en horende doof zijn. Ik denk ook aan Marcus 3, waar Jezus een man met een lamme of, zoals het er letterlijk staat een verdorde of verharde hand geneest. Maar om zich heen ziet Hij een aan spionnen die daar gekomen zijn namens de Joodse leiders en dan staat er, dat Jezus vol toorn om zich heen kijkt, diep bedroefd over de verharding van hun hart dan het wonder verricht. Maar het gaat Hem erom die verharde harten open

te breken en dát lukt niet.

Nog een voorbeeld: wanneer Jezus gelijkenissen vertelt, waarmee Hij tegen de Joodse leiders tegen de haren in strijkt en afwijzing van Jezus. Waarom Jezus kan zeggen, dat ze vanwege die gelijkenissen horende doof en ziende blind geworden zijn En dat is ook de bedoeling van de gelijkenissen, zegt Jezus dan.. Kort en goed, dan is het ergens God zelf die hun harten verhardt, zoals Paulus later kan zeggen met betrekking tot de afwijzing door de Joden van Jezus. *Dat is ergens wel heel bijzonder, dat wat in Exodus van de Farao gezegd wordt, dat zijn hart verhard werd, dat dat later, in het NT nu juist van het volk Israël gezegd wordt.* Namelijk, zoals ik al zei, in het feit, dat zij Jezus afwezen. Dat komt ook heel duidelijk tot uiting in het voorgelezene uit Lukas 20. God stuurt telkens een profeet, maar daar wordt op hardhandige wijze mee afgerekend. Tenslotte zond Hij zijn zoon. Want 'mijn zoon zullen zij ontzien', zegt God.. Maar dat gebeurt niet. Evenmin als dat de Farao de Israëlieten laat gaan. En dan komt Jezus heel confronterend naar voren.. Jullie hebben wel gehoord van steen die door de bouwlieden verworpen werd, maar tot een hoeksteen is geworden. Luister: die steen, daarover zullen jullie struikelen en je zult je benen er bij breken. Sterker nog: jullie zullen er door verpletterd worden. Welnu, dat liegt er niet om. Om bij het beeld van de steen te blijven: keihard treedt Jezus hier op tegen verharding van de Joodse leiders. Het gaat hard tegen hard, nietwaar? Ook Jezus kon met zwaar geschut komen. Maar ook hier, evenals in Exodus 9, met hetzelfde effect: de waarschuwing wordt in de wind geslagen..

Wanneer Jezus gekruisigd wordt en Hij zegt, dat ze niet weten wat ze doen,

bedoeld Jezus dat niet vergoelijkend, maar dan wijst Hij precies op die onvermurwbaarheid, die samen gaat met een collectieve verblinding. En ook die verblinding is een teken van de ontoegankelijkheid van hun hart voor wat Jezus werkelijk te zeggen en werkelijk te betekenen had.

Ik zou twee conclusies willen trekken. Allereerst deze, dat we niet mogen vergeten, dat het feit, dat we geloven in een genadige en rechtvaardige God, – dat dat niet wegneemt, dat God ook een *kritisch* God is. Met name daar waar mensen elkaar onderdrukken en elkaar het licht niet in de ogen gunnen. God wil bevrijding voor de onderdrukten. Dat is het teken waarin het begin van de geschiedenis van Israël staat. En daar zijn die plagen een teken van. De duisternis van die plagen mogen ons niet de ogen doen sluiten voor dit belangrijke gegeven, dat onderdrukking en vrijheidsberoving niet kan. Mogelijk sterk uitvergroot in de taal van de bijbel is dat van die plagen bedoeld om aan te geven, dat wat ik daarnet zei: *dat God onderdrukking niet duldt met hoofdletters geschreven dient te worden*. Daarmee zetten ook de tien woorden in. Het is opvallend, dat de bijbel begint met tien, namelijk met de tien scheppingswoorden, dan volgen de tien plagen, en daarna komen er nog eens tien en dat zijn de tien geboden, die aangeven hoe het leven leefbaar kan zijn en de wereld bewoonbaar. De tien woorden zetten in met de woorden: 'Ik ben de Here uw God die uit het diensthuis uitgeleid heeft'. Kort en goed staat er eigenlijk boven die tien geboden het woord 'vrijheid' geschreven. Dat geeft de toon aan. En vrijheid is vrijheid die wij

samen delen, en daarom de tien geboden, niet om de vrijheid te benemen, maar om die mogelijk te maken. En de genadige God is daarom kritisch met betrekking tot alles wat die genade in de weg staat. Je kunt het ook zo zeggen, dat God liefde is, maar wee degene die dan zelf niet liefde is. Waarom de bijbel zelden zo scherp is en zo streng dan wanneer het gaat over het gegeven dat God liefde is, want dan klinkt het met een uiterst dringend vermaan: 'Wie niet liefheeft kent God niet, want God is liefde'. Het is juist het feit dat God liefde is, waarmee wij mensen worden afgerekend. Als God liefde is hebben wij dat ook te zijn en daar mag je geen misbruik van maken. God laat niet met zich spelen. En dat geldt dus ook na Golgotha. Je kunt wel zeggen, dat Jezus het oordeel op zich genomen heeft en de straf gedragen heeft en al zo wat meer – dat doet aan de ernst van Gods gebod niets af. Waarom aan het eind van de bijbel de plagen terugkeren, juist omdat God liefde is, zouden we kunnen zeggen.

Een tweede conclusie is deze, dat als de naam van God genoemd wordt in verband met al die plagen en wat daaraan vastzit, met name de verharding van de Farao, dat dat nu juist perspectief biedt. Want God is ten diepste de God die erop uit is, het kwade ten goede te keren. Zolang het enkel om natuur-fenomenen gaat, ja, dan weet je niet wat je ermee aan moet, maar als je de hand van God opmerkt, dan kun je er iets mee, dan kan het allemaal erg onheilspellend zijn, maar ten diepste zijn het dan waarschuwingen waar een appèl van uitgaat. En daarmee bedoel ik niet zoals ik meermalen ervaren heb, dat mensen het leed dat hen overkwam als een soort straf uitlegden

zonder meer, want dan komen we in de buurt van de vrienden van Job terecht die toen ze tegen Job zeiden, dat het onheil dat hem overkwam een straf van God was. Nee, want er is natuurlijk ook het probleem van kwaad dat goede mensen treft. Maar als jezelf er ergens heel diep van bewust bent op de verkeerde weg te zitten, dan is er een God die ons mogelijk via allerlei middelen oproept om je te bekeren. *Want God moge een probleem zijn, maar vanwege de onbekeerlijkheid van mensen-harten is wel gezegd: wij mensen – Gods grootste probleem.*

Amen.

Aanvangspsalme: Psalm 43:3,4

Na kyriëgebed: Gezang 184:1,2,3

Na 1e lezing: Psalm 29:1,2

Na 2e lezing: Psalm 29:5,6

Na de preek: Gezang 305

Slotlied: Gezang 192:1,2,6.